

Rosalie Beekman

De Geneeskundestudent i.o. (voorheen KNMG Studentenplatform)

Arzo Orfany

De Geneeskundestudent i.o.

Kasper Overbeek

De Geneeskundestudent i.o.

Marije Nijenhuis

De Geneeskundestudent i.o.

HOE STAAT HET SCHAKELJAAR ERVOOR EN WAT KAN BETER?

Schakeljaar uit de kinderschoenen

Geleidelijk aan wordt op de geneeskundefaculteiten het 'dedicated schakeljaar' ingevoerd: focussen op één specialisme om zo de kans op je favoriete vervolgopleiding te vergroten. De Geneeskundestudent i.o. (het voormalig KNMG Studentenplatform) maakt de tussenbalans op en ziet nog wel ruimte voor verbetering.

In april 2014 zijn de eerste masterstudenten begonnen aan het 'dedicated schakeljaar'.¹ De implementatie van deze nieuwe onderwijsvorm is in volle gang. Binnen afzienbare tijd zal een meerderheid van de studenten een scha-

kelprogramma gaan volgen.

In een 'dedicated schakeljaar' kan een masterstudent tijdens het laatste jaar van de opleiding tot basisarts competenties ontwikkelen uit het onderwijsprogramma van een aios. Het laatste jaar bestaat

nu meestal uit een semiartsstage, een keuzestage en een wetenschapsstage. Studenten die een schakeljaar volgen, wijden hun gehele laatste jaar aan één specialisme. Dit moet leiden tot een verkorting van de opleiding tot specialist en, samen met een aantal andere maatregelen, uiteindelijk tot een jaarlijkse besparing van 218 miljoen euro. Volgens de huidige plannen volgt in 2016 één op de vijf masterstudenten een schakeljaar.² Voor studenten is het schakeljaar een mogelijkheid om zich in een vroeg stadium te profileren, zodat ze meer kans hebben om in opleiding te komen en maximaal zes maanden eerder klaar zijn

met specialiseren.^{3,4} Het schakeljaar kan, als brug tussen master en specialisatie, bijdragen aan een opleidingscontinuüm. Dit klinkt aantrekkelijk, maar toch blijven er vragen bestaan. Is het wenselijk dat studenten jonger in opleiding gaan en tussenstappen, zoals een anios-functie of promotietraject, overslaan? Wat gebeurt er met schakelstudenten die niet worden aangenomen als aios en studenten die geen schakeljaar kunnen volgen?

Invoering

Rotterdam en Nijmegen lopen voorop bij de invoering van het schakeljaar. Op beide faculteiten begonnen in april vorig jaar de eerste schakelstudenten. De landelijke streefnorm – in 2014 volgt 10 procent van de studenten een schakeljaar – is hier dan ook gehaald. Het Erasmus MC geeft zelfs aan dat hun eerste schakelstudent is afgestudeerd. Zij volgde een dedicated schakeljaar op de afdeling psychiatrie, bestaande uit een keuzestage en een semi-artsstage. Tijdens het schakeljaar heeft ze competenties verworven uit de eerste drie maanden van de reguliere aios-opleiding, waardoor ze, nu ze aangenomen is als aios, op verkorting van de opleidingsduur kan rekenen.⁵

In Rotterdam en Nijmegen is er voor schakelstudenten keuze uit respectievelijk vijftien en negentien verschillende opleidingen. Als ze de wetenschapsstage

al afgerond hebben, kunnen studenten in overleg met de opleider een aangepast programma samenstellen. In Groningen kunnen studenten kiezen uit elf verschillende opleidingen; dit aantal zal de komende tijd worden uitgebreid. De werking voor het schakeltraject 'gynaecologie en verloskunde' heeft inmiddels plaatsgevonden. Ook in Leiden wordt gewerkt aan de invulling van de schakelprogramma's. Daar vielen de sollicitaties echter tegen: slechts drie geïnteresseerden voor dertig beschikbare plaatsen. Volgens studievereniging M.F.L.S. waren studenten vermoedelijk onvoldoende op de hoogte, of hadden al een andere invulling voor hun wetenschaps- en semiartsstage.

Is het wenselijk dat studenten jonger in opleiding gaan?

Op de meeste faculteiten is het schakeljaar niet in 2014 gestart. De VU en de UvA werken samen aan het schakeljaar; zij hebben de invoering van het schakeljaar uitgesteld en naar verwachting zullen daar vanaf deze maand de eerste scha-

kelstudenten rondlopen. UMC Utrecht kiest een andere benadering; begin dit jaar start het dedicated schakeljaar 'vitale functies': een combinatie van anesthesiologie, cardiologie, longgeneeskunde, intensive care en SEH. Het programma richt zich op competenties die bij meerdere specialismen toepasbaar zijn, zodat studenten bij aanvang nog geen definitieve beroepskeuze gemaakt hoeven te hebben. De Universiteit van Maastricht ziet voorlopig helemaal af van het dedicated schakeljaar; daar is het bestaande curriculum al gericht op een dergelijk opleidingscontinuüm.

Informatievoorziening

Alle faculteiten die meedoen aan het dedicated schakeljaar hebben hun studenten inmiddels geïnformeerd over de invoering. Studenten van verschillende faculteiten geven echter aan dat de informatie over het schakeljaar onduidelijk is en dat zij te weinig of te laat zijn geïnformeerd. Via een mini-enquête onder de eerste schakelsollicitanten van het Erasmus MC meldden vijf van de acht responderende studenten dat zij geen of een zeer late reactie (na meer dan drie maanden) kregen op hun sollicitatie. Omdat in de meeste gevallen het opleidingsprogramma nog niet beschikbaar was, wisten sollicitanten niet goed waar ze aan begonnen.

Volgens het Landelijk Overleg Co-Assistenten (LOCA), vertegenwoordigd in de landelijke adviesgroep van het schakeljaarproject, is er wat betreft de implementatie van het schakeljaar nog veel werk te verzetten, maar er zijn ook al veel vorderingen gemaakt. Het LOCA onderschrijft het initieel gebrek aan duidelijke en uniforme informatie voor de studenten. Om dit te verbeteren heeft het LOCA meegewerkt aan de inhoud van een overkoepelende website (specialisten-opleidingopmaat.nl), waarop de belangrijkste informatie over het schakeljaar te vinden is.

Gelukkig blijkt dat studenten die al zeker zijn van hun beroepskeuze, de gok wagen en enthousiast zijn en blijven om deel te nemen. Een Nijmeegse student die deel-

PRAKTIJKPERIKEL

PLEISTERS

neemt aan een schakeljaar radiologie en nucleaire geneeskunde vertelt dat hij veel tijd en vrijheid krijgt om te leren, met daarbij regelmatige en leerzame supervisie. Het schakeljaar ziet hij als een mooie kans voor vroege kiezers om zelfstandig te kunnen werken en te ervaren hoe het is om radioloog in spe te zijn.

Opleiders

Opleiders reageren verschillend. Sommigen nemen zelf initiatief om een schakeljaar te ontwikkelen, anderen zien voorlopig af van deelname. Over het algemeen zijn opleiders terughoudend met het toezeggen van de beoogde zes maanden verkorting; of er daadwerkelijk verkort kan worden moet – begrijpelijk – per student bekeken worden. Ook is het in veel gevallen (nog) niet mogelijk om van tevoren een opleidingsplek toe te zeggen, omdat opleiders bijvoorbeeld eerst de schakelstudenten aan het werk willen zien. Bovendien moeten er voldoende plaatsen overblijven voor aniossen en promovendi. Nijmegen, Rotterdam en Leiden garanderen, bij geschiktheid, één opleidingsplek per drie studenten. Op de andere faculteiten, zoals in Amsterdam, geldt dit voorlopig niet.

Succesvol schakelen

De aanleiding voor invoering van het schakeljaar, is een plan om de medische vervolgopleiding minder duur te maken. Het oorspronkelijke doel van het schakeljaar is dus bezuinigen op opleidings-tijd en daarmee overheids-geld.⁴ Omdat verkorting en een opleidingsplek niet zijn verzekerd, bestaat de kans dat het schakeljaar in de praktijk vooral een mooie profileringsmethode voor gemotiveerde masterstudenten wordt. Hoewel dit natuurlijk zeker een mooi bijverschijnsel is, moet het hoofddoel van het schakeljaar goed in de gaten worden gehouden. Ook moet voorkomen worden dat studenten de dupe worden van opstartproblemen. Beroepskeuzebegeleiding en aandacht voor doorstroom kunnen helpen om het dedicated schakeljaar en het beoogde opleidingscontinuüm zo succesvol mogelijk te maken. Het is van belang dat

Het verstikkende monster van de regelgeving schrijdt voort tot op de werkvloer. Het leidt tot een akelig keurslijf. Dat geldt niet alleen voor grote medische zaken, maar ook in de dagelijkse praktijk leidt het tot bizarre situaties. Mijn patiënt lijdt aan slokdamkanker en heeft daar veel pijn van. Fentanyl in pleistervorm helpt daar goed tegen. Om een pleister op zijn rug te mogen plakken heeft mijn wijkverpleegkundige een uitvoeringsverzoek van de huisarts nodig. Daar gaat een fax aan de assistente aan vooraf, gevolgd door het uitschrijven van het verzoek op papier, met een handtekening van de huisarts. Dan wordt het verzoek weer gefaxt naar het kantoor van de thuiszorgorganisatie, die het weer aan de wijkverpleegkundige zal verstrekken. Zo zijn de regels.

Het wordt vervelend als de pijnstilling niet voldoende is. Dan plakken we naast de eerste pleister, nog een tweede pleister. Voor die tweede pleister is ook weer een uitvoeringsverzoek nodig. Weer een dag wachten voor een adequate pijnbestrijding en zes extra handelingen plus twee faxen. Maar de wijkverpleegkundige is niet voor één gat te vangen. Ze drukt de echtgenote de pleister in handen met de boodschap het ding op de rug van de patiënt te plakken. Als de mantelzorger het doet mag het namelijk wél zonder gedoe.

Leve onze creatieve wijkverpleegkundigen.

Heeft u ook een perikel? Stuur uw verhaal naar redactie@medischcontact.nl

de betrokken studenten in het vijfde jaar van hun studie weloverwogen kiezen voor een specialisme en bij die keuze blijven. Uitgebreide loopbaanbegeleiding bij schakelstudenten is essentieel; hiermee wordt voorkomen dat de huidige 10 procent uitval onder aiossen de komende tijd zal groeien, wat uiteindelijk allerm minst tot een reductie van de opleidingskosten zal leiden.⁶ Vanwege de gespannen arbeidsmarkt voor jonge klaren, kan het momenteel aantrekkelijk zijn voor aiossen om zo lang mogelijk in opleiding te blijven.⁷ Ook deze trend kan het slagen van het schakeljaar tegengaan; aiossen zijn namelijk niet verplicht om hun behaalde verkorting daadwerkelijk in te zetten.⁵ Daarom moeten zij gemotiveerd worden om snel door te stromen.

Kritischer en zorgvuldiger

Het verwerven van competenties, wat kan leiden tot verkorting van de opleiding, zou overigens óók mogelijk moeten zijn voor de gemotiveerde student die zijn

laatste jaar niet volledig wil besteden aan één specialisme. En om een kwalitatief goed schakeljaar te ontwikkelen is nauwe samenwerking vereist tussen beleidsmakers en studenten; niet alleen op landelijk maar ook op regionaal niveau. De invoering van het dedicated schakeljaar lijkt voordelen met zich mee te brengen voor de student, maar een kritische benadering en een zorgvuldig beleid bij de verdere implementatie ervan blijft wenselijk. ■

contact

commissaris.extern@degeneeskundestudent.nl
cc: redactie@medischcontact.nl

Geen belangenverstrengeling gemeld

web

De voetnoten en eerder verschenen artikelen over het schakeljaar vindt u bij dit artikel op medischcontact.nl/artikelen.